

Projekt badawczy „Status prawny pracowników domowych w Polsce – stan obecny i propozycje zmian (WORK-DOM) realizowany na Uniwersytecie Łódzkim ma się przyczynić do zmian polskiego prawa w celu zapewnienia pracownikom domowym godnych warunków zatrudnienia, przy jednoczesnym poszanowaniu uzasadnionych interesów zatrudniających ich osób oraz zmniejszenia skali nielegalnego zatrudnienia w tym sektorze w Polsce. Jego celem jest przedstawienie propozycji zmian legislacyjnych służących wyodrębnieniu pracowników domowych jako osobnej kategorii osób zatrudnionych, których sytuacja prawna jest w pewnym zakresie regulowana przepisami szczególnymi prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. Projekt oparty jest na założeniu, że proponowane zmiany wzmocnią skuteczną ochronę pracowników domowych przed naruszeniami prawa i nieprawidłowościami w miejscu pracy.

Projekt ten ma ważne znaczenie społeczne ze względu na wzrost liczby pracowników domowych świadczących w szczególności usługi opiekuńcze czy sprzątania. Praca ta jest w Polsce wykonywana głównie przez kobiety, w tym często przez cudzoziemki z państw spoza Unii Europejskiej, zwłaszcza z Ukrainy. W sektorze pracy domowej notowane są naruszenia prawa, polegające na braku legalizacji pracy oraz nieprzestrzeganiu przepisów prawa pracy i ubezpieczeń społecznych. W Polsce brakuje właściwych instrumentów kontroli warunków pracy w gospodarstwach domowych.

Badania w ramach tego projektu koncentrują się w szczególności na następujących problemach: zakres podmiotowy pojęcia „pracownika domowego” z uwzględnieniem różnych podstaw zatrudnienia w ramach pracy domowej, znaczenie instrumentów prawa międzynarodowego i prawa Unii Europejskiej dla poprawy statusu prawnego pracowników domowych, określenie warunków pracy wymagających szczególnego uregulowania, w tym dotyczących zatrudnienia za pośrednictwem agencji pracy tymczasowej czy też platform internetowych, ochrona pracowników domowych przed dyskryminacją, w tym ze względu na płeć, wiek, narodowość, pochodzenie etniczne lub rasowe oraz przed przemocą.

Przedmiotem rozważań będą też takie kwestie jak przeciwdziałanie ryzykom z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy, problemy związane z zatrudnieniem migrantów, zasady skutecznej kontroli przestrzegania prawa w zatrudnianiu pracowników domowych, zasady objęcia pracowników domowych ubezpieczeniem społecznym, a także rola związków zawodowych i organizacji pozarządowych w poprawie warunków zatrudnienia pracowników domowych. Poszukiwania optymalnych rozwiązań prawnych w sferze pracy domowej uwzględniają również ochronę uzasadnionych interesów osób zatrudniających pracowników domowych.

W toku badań zostanie dokonana analiza prawa polskiego celem ustalenia potrzeby jego dostosowania do standardów międzynarodowych, w szczególności do Konwencji MOP nr 189 dotyczącej pracowników domowych z 2011 r. oraz do prawa Unii Europejskiej. Projekt obejmuje też badania prawnoporównawcze, dotyczące ustawodawstwa i orzecznictwa sądowego oraz roli związków zawodowych w kształtowaniu warunków zatrudnienia pracowników domowych, które będą przeprowadzone w wybranych państwach Unii Europejskiej, w szczególności w Hiszpanii, Niemczech i Włoszech. We wszystkich wspomnianych państwach, przeciwieństwie do Polski, została ratyfikowana Konwencja MOP nr 189 oraz obowiązują stosowne regulacje dotyczące warunków ich zatrudnienia. Rozwiązania innych państw zostaną przeanalizowane pod kątem inspiracji, jaką mogą one stanowić dla polskiego ustawodawcy, zwłaszcza w podobnym kontekście społecznym, dotyczącym „starzenia się” ludności, niedostatków instytucjonalnej opieki nad osobami starszymi, osobami z niepełnosprawnościami bądź wymagającymi opieki długoterminowej, zwiększenia aktywności zawodowej kobiet oraz wzrostu liczby cudzoziemców zatrudnionych w sektorze pracy domowej, w tym osób pochodzących spoza Unii Europejskiej.

Istotną częścią projektu jest analiza możliwych zachęt dla osób zatrudniających pracowników domowych, które służyłyby legalizacji pracy i ograniczeniu skali gospodarki nieformalnej w sektorze usług domowych. Zostanie ona w przeprowadzona w szczególności w oparciu o dobre przykłady z państw członkowskich UE. Wyniki projektu zostaną przedstawione w artykułach opublikowanych w recenzowanych czasopismach naukowych, w ramach referatów na konferencjach oraz w postaci rekomendacji skierowanych do polskiego ustawodawcy dotyczących pożądaných zmian legislacyjnych.